

Notatka przygotowana w ramach projektu "ESTakada – synchronizacja ekonomii społecznej na poziomie kraju", współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+). Projekt wpisuje się w działanie 4.13 – Wysokiej jakości system włączenia społecznego w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS).

08.05.2025 r.

Działalność JST związana z rozwojem ekonomii społecznej w latach 2017–2023

O 17,6 p.proc.

wzrost odsetka JST
uwzględniających ekonomię
społeczną w strategii rozwoju
w latach 2017-2023

W 2023 r. 70,8% jednostek samorządu terytorialnego (JST) miało strategię rozwoju uwzględniającą ekonomię społeczną. W latach 2017-2023 wzrósł udział JST wyznaczających osobę lub komórkę do wspierania rozwoju ekonomii społecznej – z 17,2% do 28,3%.

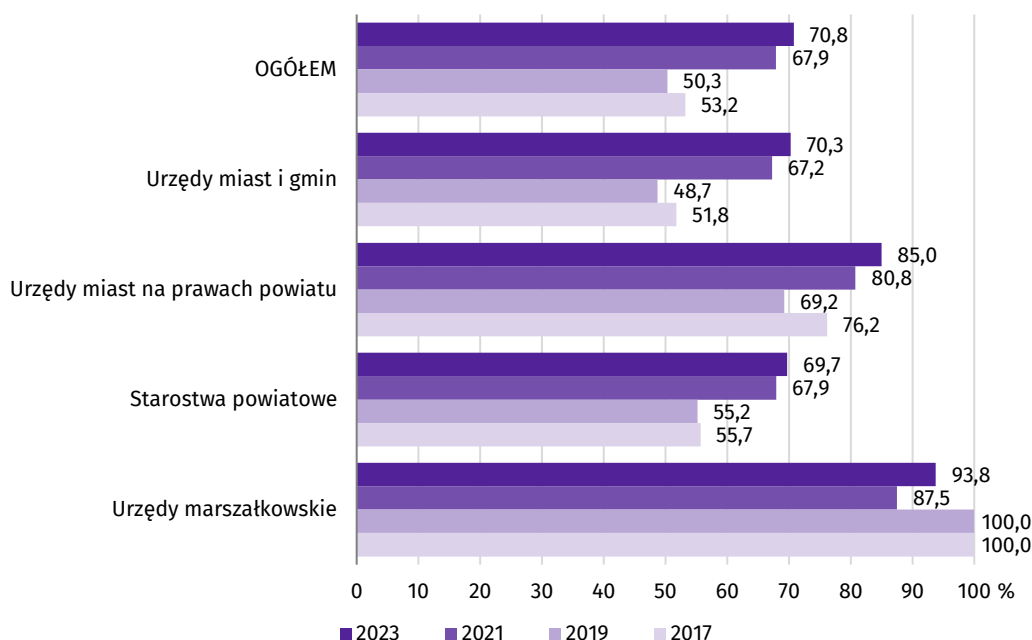
Ekonomia społeczna w dokumentach strategicznych

W 2023 r. 78,8%¹ jednostek samorządu terytorialnego miało strategię rozwoju. Dla porównania, w 2017 r. odsetek ten wynosił 85,1%, w 2019 r. – 88,2%, a w 2021 r. – 65,0%.

W 2023 r. wszystkie urzędy marszałkowskie posiadały obowiązującą strategię rozwoju. Wysokim udziałem jednostek, w których wdrożono strategię rozwoju charakteryzowały się również urzędy miast na prawach powiatu – 92,9%.

W 2023 r. wszystkie urzędy marszałkowskie posiadały strategię rozwoju

Wykres 1. Odsetek jednostek samorządu terytorialnego, które uwzględniały rozwój ekonomii społecznej w obowiązujących strategiach rozwoju

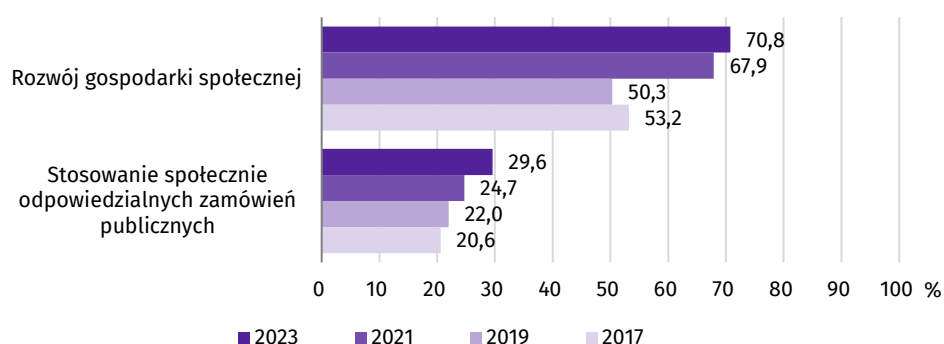

Udział jednostek samorządu terytorialnego, w których obowiązywała strategia rozwoju uwzględniająca rozwój ekonomii społecznej w 2023 r. wyniósł 70,8% i od 2017 r. wzrósł o 17,6 p.proc. W 2023 r. największy odsetek takich jednostek zaobserwowano wśród urzędów marszałkowskich – 93,8% oraz urzędów miast na prawach powiatu – 85,0%. Odsetek jednostek, w których strategia rozwoju obejmowała zagadnienia związane ze stosowaniem

¹ W pytaniu dotyczącym obowiązywania strategii rozwoju nie uwzględniono dzielnic m.st. Warszawy.

społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych wyniósł 29,6%, tj. wzrost o 9,0 p.proc. w porównaniu z 2017 r.

Wykres 2. Odsetek JST uwzględniających wybrane rodzaje zagadnień wśród jednostek, które posiadały strategię rozwoju

W 2023 r. 28,3% JST miało wyznaczoną osobę lub komórkę organizacyjną, której zadaniem było wspieranie rozwoju ekonomii społecznej. Natomiast w grupie jednostek, w których strategia rozwoju uwzględniała rozwój ekonomii społecznej odsetek ten wyniósł 34,3%. W porównaniu z 2017 r. nastąpił wzrost odsetka odpowiednio – o 7,1 p.proc. (z 21,2%) oraz o 11,5 p.proc. (z 22,8%).

Sposób realizacji usług społecznych

Jednostki samorządu terytorialnego dostarczają usługi społeczne w różnorodny sposób. Samorządy mogą realizować te usługi samodzielnie, korzystając z podległych im jednostek organizacyjnych, zlecać je zgodnie z przepisami ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (ustawa odppiw)², udzielając zamówień na podstawie ustawy Prawo zamówień publicznych (ustawa PZP)³ lub przekazywać je w ramach innych trybów, m.in. ustawa o systemie oświaty, ustawa o sporcie, ustawa o ochronie przeciwpożarowej, ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. JST zazwyczaj łączą różne metody dostarczania usług społecznych.

W 2023 r. większość jednostek samorządu terytorialnego (81,6%) wskazała samodzielną realizację, w tym za pośrednictwem podległych im jednostek organizacyjnych, jako główny sposób wydatkowania środków przeznaczonych na usługi społeczne.

Coraz więcej środków na każdym poziomie samorządu terytorialnego przeznaczanych jest na samodzielną realizację usług społecznych. Największy wzrost zaobserwowano wśród urzędów marszałkowskich – względem 2019 r. o 4,2 p.proc. (z 27,9% w 2019 r. do 32,1% w 2023 r.), a porównując do 2021 r. o 3,3 p.proc. (z 28,9%).

Zlecanie zadań na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie było kolejnym sposobem realizacji usług społecznych. W 2023 r. 10,6% jednostek wskazało ten tryb jako dominujący pod względem wydatkowania środków. Popularność tego trybu na poziomie ogółu JST od 2019 r. zmniejszyła się o 2,1 p.proc., a względem 2021 r. o 0,8 p.proc. Natomiast w przypadku urzędów marszałkowskich względem 2019 r. zaobserwowano wzrost o 10,5 p.proc. – z 42,6% w 2019 r. do 53,1% w 2023 r.

Wśród urzędów marszałkowskich widoczny jest natomiast największy spadek zlecających realizację usług społecznych w odrębnych trybach wydatkowania środków niż ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz ustawy Prawo zamówień

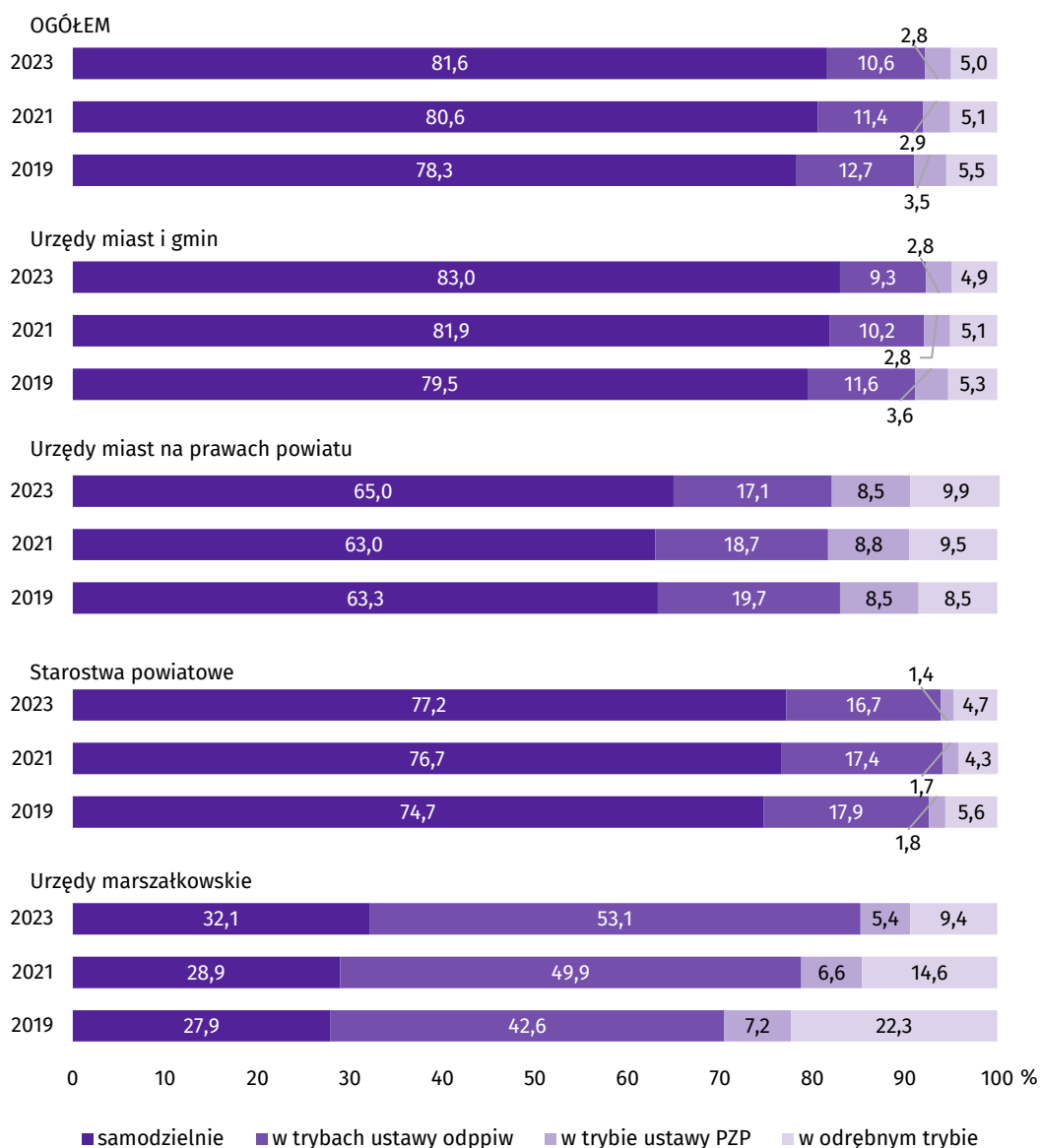
W 2023 r. 81,6% JST wskazało samodzielną realizację usług społecznych

² Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

³ Ustawa z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych

publicznych. Spadek ten w stosunku do 2019 r. wyniósł 12,9 p.proc. (z 22,3% w 2019 r. do 9,4% w 2023 r.).

Wykres 3. Struktura jednostek samorządu terytorialnego według wartości syntetycznego wskaźnika trybu realizacji usług społecznych

W latach 2019-2023 zamówienia publiczne były najrzadziej wykorzystywaną główną formą realizacji usług społecznych. Odsetek JST, które w 2023 r. wydatkowały najwięcej środków w tym trybie, wyniósł 2,8% (wobec 3,5% w 2019 r.).

Uwzględniając obszary usług społecznych, najwięcej środków przeznaczono na samodzielną realizację usług w zakresie edukacji – 93,5% JST, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej – 92,4%, przeciwdziałania bezrobociu – 92,3% oraz mieszkalnictwa – 92,2%. W porównaniu do 2019 r. w obszarze edukacji nastąpił wzrost o 2,5 p.proc. (z 91,0%), w mieszkalnictwie o 2,1 p.proc. (z 90,1%), w zakresie przeciwdziałania bezrobociu o 1,4 p.proc. (z 90,9%), natomiast wydatkowanie środków w obszarze wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej było na tym samym poziomie (92,4%). Natomiast najwięcej środków na realizację zadań zleczanych w trybach ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie jednostki wydatkowały w obszarze kultury fizycznej, turystyki i krajoznawstwa (42,6%). Udziałem zamówień w trybie ustawy Prawo zamówień publicznych, największy odsetek środków przeznaczono na ochronę środowiska i przyrody, gospodarkę wodną (11,3%)

Przy uwzględnieniu obszaru usług społecznych, w 2023 r. 93,5% środków JST przeznaczyło na samodzielną realizację usług w obszarze edukacji

oraz rewitalizację (9,7%). W tym obszarze w 2023 r. zaobserwowano również największe zmiany w wydatkowaniu środków względem 2019 r. – w trybie samodzielnym odnotowano wzrost o 7,2 p.proc. (z 78,0% w 2019 r. do 85,2% w 2023 r.) oraz spadek realizacji zamówienia w trybach ustawy PZP o 6,1 p.proc. (z 15,8% w 2019 r. do 9,7% w 2023 r.). Odnośnie zlecania zadań w odrębnym trybie pod względem ilości przeznaczonych środków, największy odsetek jednostek zadeklarowało obszary ochrony zdrowia (12,0%) oraz opieki nad dziećmi do lat 3 (11,7%).

Tablica 1. Realizacja usług społecznych według trybu w ramach, którego wydatkowano najwięcej środków w 2023 r. (w %)

Wyszczególnienie	Samodzielnie	W trybach ustawy odpiw	W trybie ustawy PZP	W odrębnym trybie
w odsetkach				
Pomoc społeczna	90,9	7,0	1,2	0,9
Zatrudnienie socjalne	90,5	2,4	0,7	6,4
Przeciwdziałanie bezrobociu	92,3	1,6	0,3	5,8
Opieka nad dziećmi do lat 3	85,3	2,1	0,9	11,7
Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej	92,4	4,8	0,3	2,5
Edukacja	93,5	3,8	1,2	1,5
Ochrona zdrowia	73,1	12,7	2,2	12,0
Wspieranie osób niepełnosprawnych	79,7	15,6	1,3	3,4
Kultura oraz ochrona zabytków	76,7	16,0	2,7	4,6
Kultura fizyczna, turystyka, krajoznawstwo	48,5	42,6	1,8	7,1
Ochrona środowiska i przyrody, gospodarka wodna	81,3	4,4	11,3	3,0
Pobudzanie aktywności obywatelskiej	79,5	15,7	0,9	3,9
Mieszkalnictwo	92,2	0,7	2,3	4,8
Rewitalizacja	85,2	1,1	9,7	4,0

Stosowanie aspektów społecznych w zamówieniach publicznych

Podczas zamawiania dóbr i usług, instytucje publiczne mogą stosować klauzule zastrzeżone lub aspekty społeczne określone w ustawie PZP oraz ustawie o spółdzielniach socjalnych⁴, wspierając tym samym realizację celów polityki społecznej i rozwój ekonomii społecznej. W 2023 r. 81,8% jednostek samorządu terytorialnego uwzględniło w zamówieniach publicznych klauzule zastrzeżone lub aspekty społeczne. Wszystkie urzędy marszałkowskie oraz niemal wszystkie urzędy miast na prawach powiatu (96,4%) zastosowały co najmniej jedną klauzulę lub aspekt społeczny przewidziane w ustawie PZP. Mniejszy odsetek odnotowano wśród starostw powiatowych (86,7%) oraz urzędów miast i gmin (80,5%). W porównaniu z 2017 r. nastąpił wzrost ogółem o 13,9 p.proc. (z 67,9%), a największy przyrost zaobserwowano wśród urzędów miast i gmin – 14,2 p.proc. (z 66,3% w 2017 r. do 80,5% w 2023 r.).

Natomiast w zamówieniach publicznych wyłączonych ze stosowania ustawy PZP również udział jednostek ogółem wzrósł względem 2017 r. o 12,3 p.proc. – z 4,6% w 2017 r. do 16,9% w 2023 r. Znaczny wzrost odnotowano w urzędach marszałkowskich o 7 (z 5 urzędów w 2017 r. do 12 w 2023 r.).

W 2023 r. 81,8% JST stosowało w zamówieniach publicznych klauzule zastrzeżone lub aspekty społeczne

⁴ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych.

Tablica 2. Stosowanie klauzul zastrzeżonych lub aspektów społecznych w zamówieniach publicznych według rodzaju jednostki samorządu terytorialnego w 2023 r. (w %)

Wyszczególnienie	Ogółem	Urzędy miast i gmin	Urzędy miast na prawach powiatu	Starostwa powiatowe	Urzędy marszałkowskie
W zamówieniach publicznych, które nie podlegały wyłączeniu ze stosowania ustawy Prawo zamówień publicznych:					
OGÓŁEM	81,8	80,5	96,4	86,7	100,0
w tym:					
klauzula zastrzeżona dla podmiotów, których działalność obejmuje społeczną i zawodową integrację osób będących członkami grup społecznie marginalizowanych, w tym zakładów pracy chronionej (art. 94 PZP)	3,2	2,7	15,0	0,8	43,8
klauzula zastrzeżona dla zamówień na usługi zdrowotne, społeczne oraz kulturalne (art. 361 PZP)	0,7	0,4	3,8	1,1	12,5
klauzula pracownicza (art. 95 ust. 1 PZP)	95,6	96,0	93,8	93,3	100,0
klauzula zatrudnieniowa (art. 96 ust. 1 PZP)	8,0	6,2	45,0	7,1	50,0
wymóg dostępności dla osób niepełnosprawnych lub projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników (aspekty społeczne zawarte w art. 100 ust. 1 PZP)	34,9	32,2	81,3	36,3	81,3
wymóg określonego oznakowania (aspekty społeczne zawarte w art. 104 ust. 1 PZP)	2,3	1,7	17,5	–	37,5
zamówienia na usługi społeczne w trybie działu IV rozdziału 4 PZP	13,0	7,7	75,0	24,7	7,7
W zamówieniach publicznych wyłączonych ze stosowania ustawy Prawo zamówień publicznych:					
OGÓŁEM	16,9	15,8	47,6	14,3	75,0
w tym:					
klauzula zastrzeżona dla spółdzielni socjalnych (art. 15a ustawy o spółdzielniach socjalnych)	0,1	0,1	–	–	–
społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne	0,7	0,5	4,5	1,0	18,8

W zamówieniach publicznych, realizowanych zgodnie z przepisami ustawy PZP, o szacunkowej wartości przekraczającej 30 tys. euro, podobnie jak w poprzednich latach, w największym stopniu (95,6%) stawiano wymóg zatrudnienia pracowników wykonawcy na podstawie umowy o pracę (klauzula pracownicza – art. 95 ust. 1 PZP). Odsetek ten wzrósł o 32,3 p.proc. względem 2017 r. (z 63,3%), co ma związek z obowiązkowością tej klauzuli wprowadzoną nowelizacją ustawy z dnia 11 września 2019 r.⁵ Kolejnym istotnym wymogiem była dostępność dla

⁵ Przepisy te obowiązują od 1 stycznia 2021 r. i zakładają, że JST muszą uwzględniać klauzulę pracowniczą – art. 95 ust. 1 PZP w zamówieniach na usługi i roboty budowlane, jeśli praca wykonywana w ich ramach spełnia przesłanki stosunku pracy.

osób z niepełnosprawnościami lub projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników (aspekty społeczne zawarte w art. 100 ust. 1 PZP) – w 2023 r. stosowany był w 34,9% urzędów, tj. o 20,5 p.proc. więcej niż w 2017 r. (14,4%). Pozostałe klauzule i aspekty były rzadziej stosowane.

Również w mniejszym stopniu JST stosowały aspekty społeczne w przypadku zamówień publicznych wyłączonych ze stosowania ustawy Prawo zamówień publicznych. Z klauzuli zastrzeżonej dla spółdzielni socjalnych na podstawie art. 15a ustawy o spółdzielniach socjalnych skorzystało 0,1% JST. Natomiast w nieco większym stopniu zadeklarowano stosowanie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych – 0,7% ogółu JST. Rozwiązanie to było najbardziej rozpowszechnione wśród urzędów marszałkowskich – 18,8%, a następnie w urzędach miast na prawach powiatu – 4,5%.

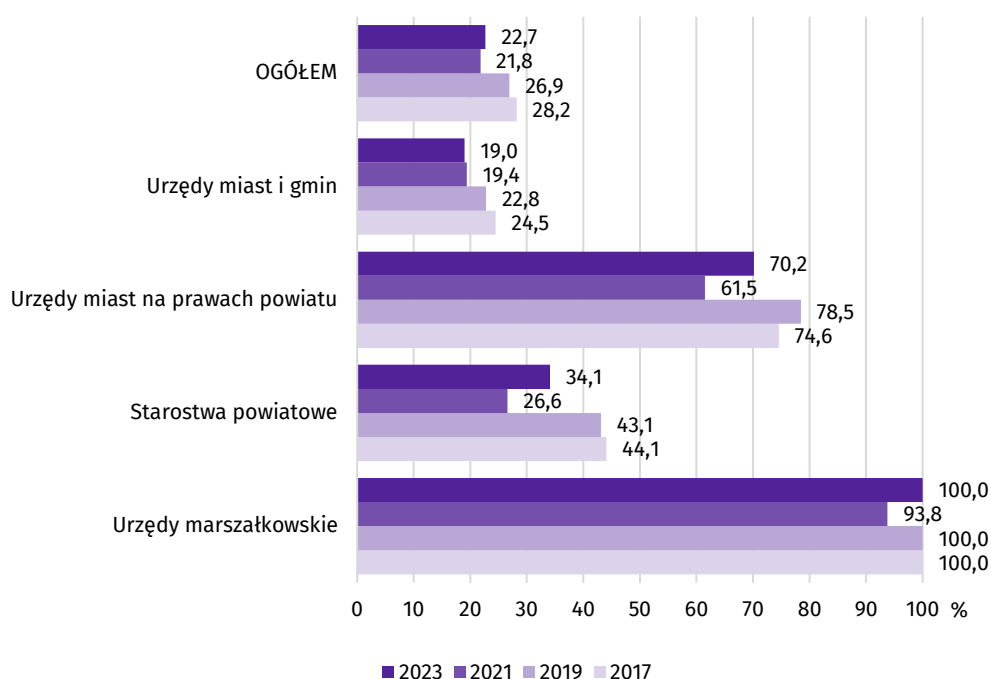
Współpraca z ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej

W 2023 r. współpracę z ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej (OWES) zadeklarowało 22,7% JST (wobec 28,2% w 2017 r.).

W 2023 r. 22,7% JST
zadeklarowało współpracę
z OWES

Wszystkie urzędy marszałkowskie współpracowały z co najmniej jednym OWES, co wynika z ich ustawowej roli w koordynowaniu działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Do ich zadań należy m.in. opracowywanie regionalnych programów rozwoju, wspieranie inicjatyw podmiotów ekonomii społecznej oraz upowszechnianie wiedzy o tym sektorze. Współpracę z OWES zadeklarowało 70,2% urzędów miast na prawach powiatu oraz 34,1% starostw powiatowych, tj. odpowiednio o 4,4 p.proc. i o 10,0 p.proc. mniej niż w 2017 r. Najmniejszą skalę współpracy z OWES odnotowano wśród urzędów miast i gmin – 19,0% (o 5,5 p.proc. mniej niż w 2017 r.).

Wykres 4. Odsetek jednostek samorządu terytorialnego współpracujących z co najmniej jednym OWES

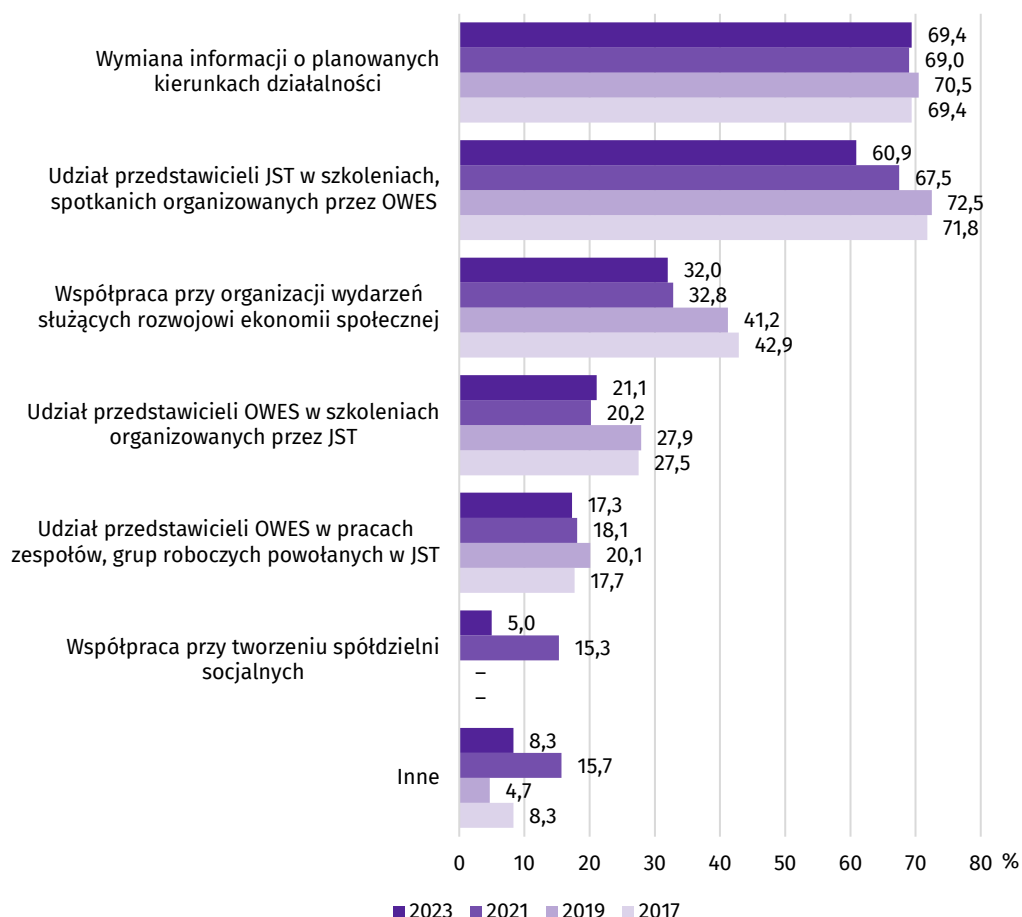

Współpraca między JST a OWES koncentrowała się głównie na wymianie informacji dotyczących planowanych kierunków działalności (69,4%) oraz na udziale przedstawicieli JST w szkoleniach i spotkaniach organizowanych przez OWES (60,9%). Rzadziej podejmowano działania związane z organizacją wydarzeń wspierających rozwój ekonomii społecznej (32,0%) oraz uczestnictwem przedstawicieli OWES w szkoleniach organizowanych przez JST (21,1%).

Najbardziej deklarowano udział przedstawicieli OWES w pracach zespołów i grup roboczych powołanych przez JST (17,3%) oraz współpracę przy tworzeniu spółdzielni socjalnych (5,0%).

W latach 2017–2023 odnotowano znaczny spadek udziału przedstawicieli JST w szkoleniach organizowanych przez OWES oraz w zakresie współpracy przy organizacji wydarzeń wspierających rozwój ekonomii społecznej (po 10,9 p.proc.).

Wykres 5. Odsetek jednostek samorządu terytorialnego współpracujących z co najmniej jednym OWES według form współpracy

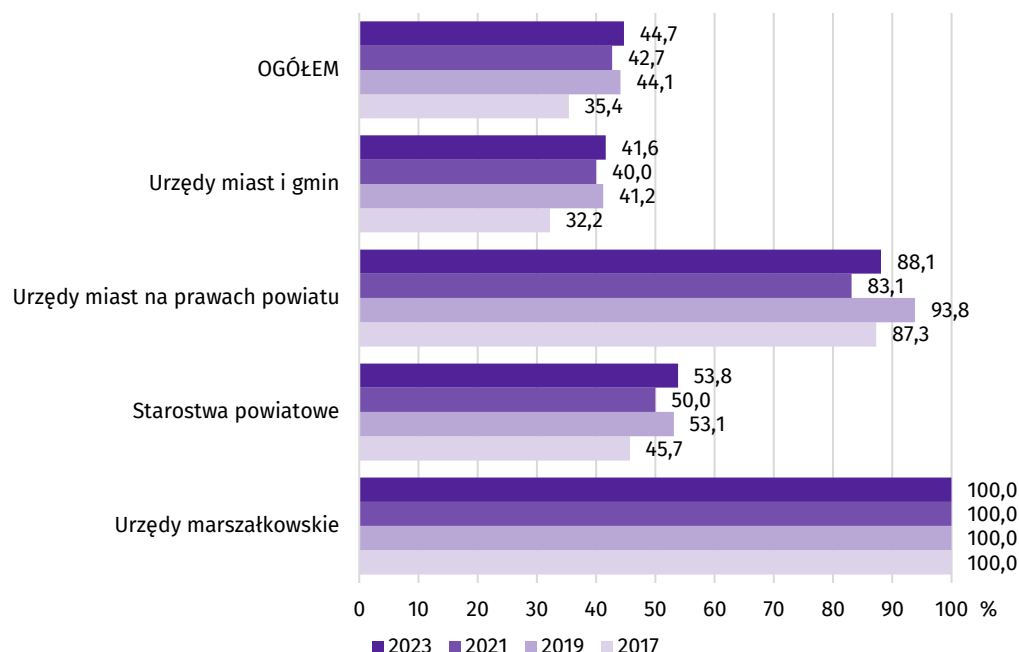
(-) Brak danych; w formularzach za lata 2017 i 2019 pytanie dotyczące form współpracy z OWES nie uwzględniało tej kategorii odpowiedzi.

Sieciowanie podmiotów ekonomii społecznej

W 2023 r. 44,7% JST zadeklarowało podejmowanie działań na rzecz sieciowania podmiotów ekonomii społecznej, tj. o 9,3 p.proc. więcej niż w 2017 r. Wszystkie urzędy marszałkowskie prowadziły działania wspierające sieciowanie, utrzymując pełne zaangażowanie od 2017 r. Wśród urzędów miast na prawach powiatu, 88,1% realizowało działania związane z sieciowaniem, co oznacza wzrost o 5,0 p.proc. w porównaniu z 2021 r. (choć było to nadal mniej niż 2019 r., kiedy odsetek wyniósł 93,8%). Działania na rzecz sieciowania PES podejmowało także 53,8% starostw powiatowych oraz 41,6% urzędów miast i gmin.

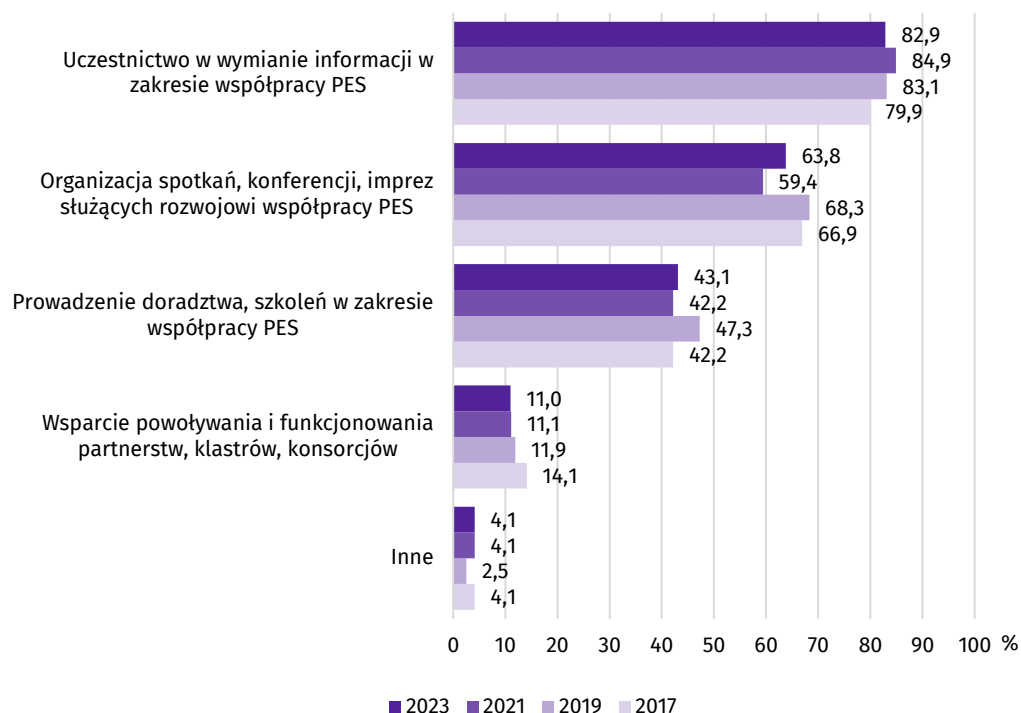
W 2023 r. 44,7% JST wspierało sieciowanie PES

Wykres 6. Odsetek jednostek samorządu terytorialnego wspierających sieciowanie PES

Wspieranie sieciowania PES koncentrowało się przede wszystkim na uczestnictwie w wymianie informacji w zakresie współpracy między tymi podmiotami, co zadeklarowało 82,9% JST. W porównaniu z 2017 r. odsetek JST angażujących się w tego typu działania wzrósł o 3,0 p.proc. Kolejną istotną formą wsparcia sieciowania PES była organizacja spotkań, konferencji oraz innych wydarzeń służących rozwojowi współpracy PES – taką aktywność wskazało 63,8% JST, co oznacza spadek o 3,1 p.proc. w stosunku do 2017 r. W doradztwo i prowadzenie szkoleń dotyczących współpracy PES zaangażowało się 43,1% JST. Natomiast wsparcie dla powoływania i funkcjonowania partnerstw, klastrów oraz konsorcjów w 2023 r. kształtowało się na poziomie 11,0% (wobec 11,9% w 2019 r. oraz 11,1% w 2021 r.).

Wykres 7. Odsetek jednostek samorządu terytorialnego wspierających sieciowanie PES według form sieciowania

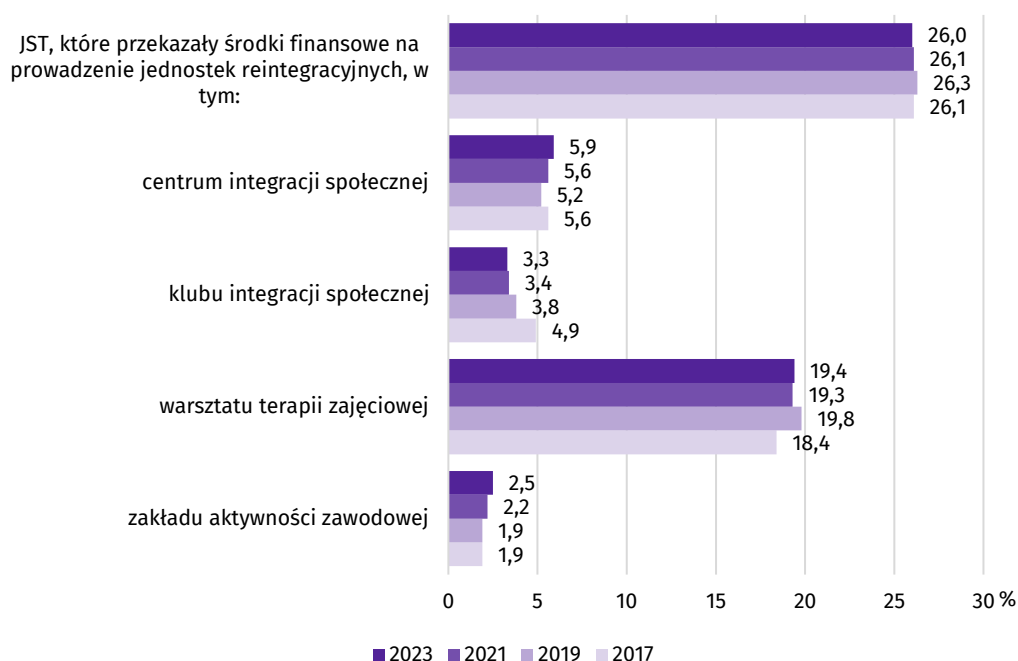
Zakładanie i finansowanie jednostek reintegracyjnych

W 2023 r. 26,0% jednostek samorządu terytorialnego zadeklarowało przekazanie środków finansowych na prowadzenie jednostek reintegracyjnych. Najczęściej wspieranymi placówkami były warsztaty terapii zajęciowej (WTZ), na które środki przekazało 19,4% JST. Znacznie mniejszy odsetek samorządów finansował centra integracji społecznej (CIS) – 5,9%, kluby integracji społecznej (KIS) – 3,3% oraz zakłady aktywności zawodowej (ZAZ) – 2,5%.

Wszystkie urzędy marszałkowskie przekazały środki finansowe na działalność jednostek reintegracyjnych, co wynikało przede wszystkim z obowiązujących przepisów dotyczących finansowania ZAZ. Ponadto 8 urzędów marszałkowskich zadeklarowało wsparcie dla CIS, a po jednym – dla KIS i WTZ.

WTZ były finansowane przez 92,4% urzędów miast na prawach powiatu oraz 90,1% starostw powiatowych, co wynikało z ustawowych regulacji w tym zakresie. Pozostałe jednostki samorządu terytorialnego, tj. urzędy miast i gmin, które nie były objęte obowiązkiem ustawowego finansowania, rzadziej przeznaczały środki na jednostki reintegracyjne (15,3%).

Wykres 8. Odsetek jednostek samorządu terytorialnego, które przekazały środki finansowe na prowadzenie jednostek reintegracyjnych według rodzaju placówki

Łączna kwota środków przekazanych przez JST na prowadzenie jednostek reintegracyjnych wyniosła 1 149,8 mln zł. Większość tej sumy (70,3%, tj. 808,1 mln zł) została przeznaczona na placówki prowadzone przez podmioty zewnętrzne (m.in. organizacje non-profit), natomiast 341,7 mln zł trafiło do jednostek prowadzonych bezpośrednio przez JST.

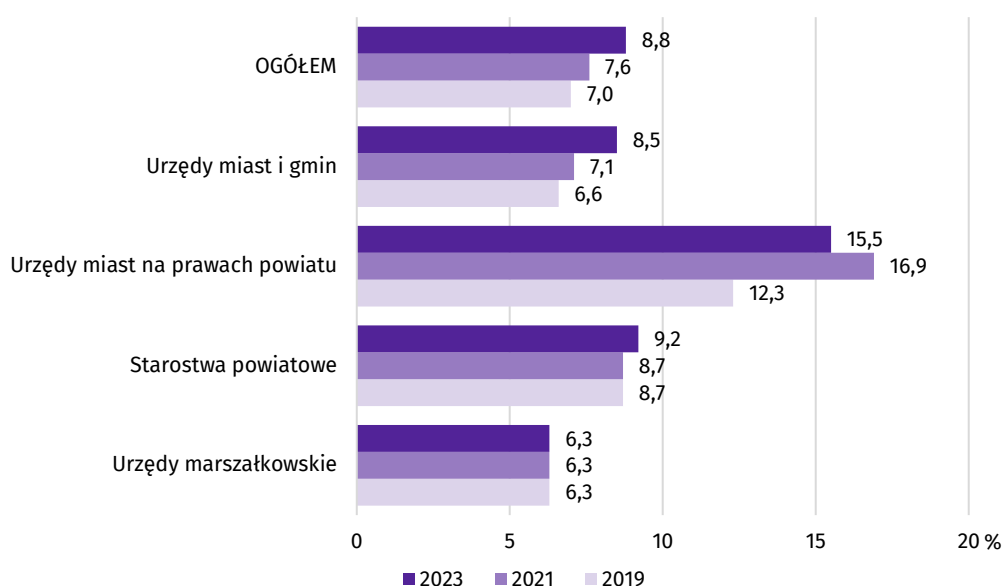
Największą część środków JST przeznaczyły na działalność WTZ (57,8%, tj. 664,2 mln zł), co wynika z ich dominującego udziału w strukturze jednostek reintegracyjnych (w 2023 r. wśród 1246 aktywnych jednostek funkcjonowały 733 WTZ). Znaczące wsparcie finansowe (32,1%, tj. 368,6 mln zł) skierowano również do ZAZ.

Członkostwo i wspieranie działalności spółdzielni socjalnych

Na koniec grudnia 2023 r. członkostwo w spółdzielniach socjalnych zadeklarowało 8,8% JST (wobec 7,0% w 2019 r.). Najbardziej wzrósł odsetek jednostek będących członkami spółdzielni socjalnych wśród urzędów miast i gmin – z 6,6% w 2019 r. do 8,5% w 2023 r. Jego spadek obserwowano natomiast w przypadku urzędów miast na prawach powiatu – z 16,9% w 2021 r. do 15,5% w 2023 r. Wśród urzędów marszałkowskich członkiem spółdzielni socjalnej był niezmiennie jeden urząd.

W 2023 r. JST przeznaczyły 1 149,8 mln zł na prowadzenie jednostek reintegracyjnych

Wykres 9. Odsetek jednostek samorządu terytorialnego będących członkiem spółdzielni socjalnej

Zgodnie z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, JST mogą przekazywać spółdzielniom socjalnym środki finansowe na realizację zadań publicznych. W 2023 r., w ramach otwartych konkursów ofert, 98 JST zawarło 281 umów ze spółdzielniami socjalnymi na łączną kwotę 32,4 mln zł. Środki te stanowiły 1,0% całkowitej kwoty przekazanej w ramach otwartych konkursów ofert. Ponadto 25 JST udzieliło wsparcia spółdzielniom socjalnym poza procedurą otwartego konkursu ofert, zawierając 53 umowy na łączną wartość 0,4 mln zł, co stanowiło 0,5% wszystkich zawartych umów oraz 0,6% całkowitej wartości środków przekazanych w trybie pozakonkursowym.

W 2023 r. 40 JST przekazało spółdzielniom socjalnym wsparcie finansowe na podstawie przepisów innych niż ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz ustawa Prawo zamówień publicznych. W ramach tych regulacji zawarto 99 umów ze spółdzielniami socjalnymi, co stanowiło 0,8% ogólnej liczby umów JST z podmiotami ekonomii społecznej zawartych w trybach innych niż wskazane akty prawne. Łączna kwota przekazanych środków wyniosła 11,6 mln zł, czyli 0,6% ogólnej sumy środków przekazanych podmiotom ekonomii społecznej.

Dodatkowo, 3 JST przyznały spółdzielniom socjalnym dotacje na dofinansowanie inwestycji na podstawie art. 221 ustawy o finansach publicznych. Wsparcie to obejmowało 4 dotacje o łącznej wartości 0,3 mln zł, co odpowiadało 0,4% wszystkich dotacji przyznanych w 2023 r. organizacjom pozarządowym i podobnym podmiotom.

JST mogą również udzielać spółdzielniom socjalnym zamówień w trybie in-house (z wolnej ręki) na podstawie art. 214 ust. 1 pkt 11-14 ustawy Prawo zamówień publicznych, jeśli są ich członkami. W 2023 r. z tej możliwości skorzystało 40 JST, zlecając 179 zamówień o łącznej wartości 29,2 mln zł.

Łącznie, w 2023 r. JST przekazały spółdzielniom socjalnym 73,9 mln zł w ramach wymienionych powyżej form wsparcia.

W 2023 r. JST przekazały spółdzielniom socjalnym łącznie 73,9 mln zł

Tablica 3. Środki przekazane przez jednostki samorządu terytorialnego spółdzielniom socjalnym według trybu przekazania

Wyszczególnienie	2017	2019	2021	2023
	w mln zł			
Kwota ogółem	53,5	38,1	66,3	73,9
Środki przekazane na realizację zadań publicznych na podstawie ustawy odppiw, w tym:	18,8	15,6	32,1	32,8
w ramach otwartych konkursów ofert	18,7	15,0	31,6	32,4
z pominięciem otwartego konkursu ofert	0,1	0,6	0,5	0,4
Dotacje na inwestycje	0,9	0,8	0,4	0,3
Środki przekazane na podstawie innych ustaw niż ustawa odppiw oraz PZP	29,1	12,4	4,7	11,6
Kwota zamówień udzielonych w trybie in-house	4,6	9,3	29,0	29,2

Oprócz bezzwrotnych środków finansowych, JST mogą wspierać spółdzielnie socjalne poprzez udzielanie pożyczek, poręczeń oraz gwarancji, zgodnie z art. 5 ust. 8 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz art. 15 ustawy o spółdzielniach socjalnych. W 2023 r. JST udzieliły spółdzielniom socjalnym 8 pożyczek o łącznej wartości 2,0 mln zł oraz 8 poręczeń na kwotę 1,2 mln zł. Żadna z JST, które złożyły sprawozdanie, nie udzieliła spółdzielniom socjalnym gwarancji.

Wyjaśnienia metodologiczne

Raport opracowano w ramach projektu partnerskiego Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Głównego Urzędu Statystycznego, Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie pt. „EStakada – synchronizacja ekonomii społecznej na poziomie kraju”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego. Obejmuje on dane za lata 2017, 2019, 2021 oraz 2023.

Pojęcie gospodarka społeczna, stosowane w formularzu, zostało na potrzeby raportu zamienione na ekonomia społeczna – oba terminy są zatem traktowane jako synonimy i są rozumiane jako sfera życia społeczno-gospodarczego, która pozostaje na pograniczu sektora przedsiębiorczości oraz sektora organizacji pozarządowych niedziałających w celu maksymalizacji zysku.

Podstawą opracowania wyników było badanie GUS 1.04.09 *Działalność integracyjna podmiotów ekonomii społecznej*, realizowane za pomocą formularza SG-01 Statystyka gminy: rozwój ekonomii społecznej. Formularz ten przygotowano w trzech wariantach, dostosowanych do kompetencji poszczególnych JST:

- SG-01 – dla urzędów miast i gmin,
- ST-P – dla starostw powiatowych,
- ST-W – dla urzędów marszałkowskich.

Badaniem za 2023 r. objęto wszystkie jednostki samorządu terytorialnego w Polsce, w tym: 16 województw, 314 powiatów, 2477 gmin (w tym 66 miast na prawach powiatu) oraz 18 dzielnic m.st. Warszawy. Udział w badaniu, podobnie jak w poprzedniej edycji, był obowiązkowy, a sprawozdania złożyły wszystkie jednostki objęte badaniem. Obowiązek uczestnictwa w badaniu został wprowadzony w 2021 r. – wówczas kompletność również osiągnęła bardzo wysoki poziom, wynoszący 99,5%. We wcześniejszych edycjach, mimo dobrowolnego charakteru udziału, wskaźnik kompletności był wysoki – wyniósł 96,5% w 2017 r. oraz 98,2% w 2019 r.

Badanie realizowano za pośrednictwem Portalu Sprawozdawczego GUS, umożliwiając także przesyłanie wypełnionych formularzy w formie papierowej do Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

Dane zaprezentowano w podziale na cztery typy JST, uwzględniając zróżnicowanie ich kompetencji. Urzędy miast na prawach powiatu zostały wyodrębnione jako odrębna grupa jednostek, co oznacza, że ich dane nie są uwzględnione w grupie urzędów miast i gmin.

Konstrukcja wskaźnika syntetycznego dotyczącego trybu wydatkowania największych środków

W sprawozdaniach JST odrębnie wskazywały tryby realizacji usług społecznych w różnych obszarach, a następnie określały ten, w ramach którego poniesiono największe wydatki.

Aby przedstawić skalę wykorzystania poszczególnych trybów we wszystkich obszarach usług społecznych, opracowano wskaźnik syntetyczny. Jego obliczenie polega na:

- Zsumowaniu liczby wskazań poszczególnych trybów w kategorii „tryb, w ramach którego wydatkowano najwięcej środków” dla wszystkich obszarów usług społecznych świadczonych przez daną JST.
- Podzieleniu uzyskanej wartości przez liczbę tych obszarów.
- Zsumowaniu wyników dla wszystkich JST oraz obliczeniu struktury procentowej, przy czym podstawą do obliczeń była liczba wszystkich JST objętych badaniem.

Dzięki zastosowanej metodologii uzyskano syntetyczny obraz dominujących trybów wydatkowania środków na usługi publiczne przez JST.

W przypadku cytowania danych Głównego Urzędu Statystycznego prosimy o zamieszczenie informacji: „Źródło danych GUS”, a w przypadku publikowania obliczeń dokonanych na danych opublikowanych przez GUS prosimy o zamieszczenie informacji: „Opracowanie własne na podstawie danych GUS”

Opracowanie merytoryczne:

**Departament Badań Społecznych i Rynku Pracy,
GUS**

**Ośrodek Badania Gospodarki Społecznej,
Urząd Statystyczny w Krakowie**

Naczelnik Karolina Goś-Wójcicka

Tel: 22 608 31 79

Rozpowszechnianie:

Wydział Współpracy z Mediami

Tel. komórkowy: +48 695 255 032

Tel. stacjonarne: +48 22 608 38 04, +48 22 449 41 45,
+48 22 608 30 09

e-mail: obslugaprasowa@stat.gov.pl

stat.gov.pl

[@GUS_STAT](https://twitter.com/GUS_STAT)

[@GlownyUrzadStatystyczny](https://www.facebook.com/GlownyUrzadStatystyczny)

[gus_stat](https://www.instagram.com/gus_stat)

[glownyurządstatystycznygus](https://www.youtube.com/glownyurządstatystycznygus)

[glownyurządstatystyczny](https://www.linkedin.com/company/glownyurządstatystyczny)

Powiązane opracowania

[Rozwój gospodarki społecznej w jednostkach samorządu terytorialnego w 2023 r.](#)

[Działalność IST związana z rozwojem ekonomii społecznej i realizacją budżetów obywatelskich w 2019 r.](#)

[Działalność IST związana z rozwojem ekonomii społecznej i realizacją budżetów obywatelskich w 2017 r.](#)